

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICA — FINANȚE

DIRECTOR: D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR: I. N. CESĂRESCU

ABONAMENTUL

pe an 30 lei; 6 luni 16 lei; 3 luni 8 lei

Studentii plătesc pe jumătate

Străinătatea: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni

A P A R E

de două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

BUCURESCI

6, Splaiul Brâncoveanu Voevod, 6

Vis-à-vis de Palatul Justiției

S U M A R

Explicațiunea titlului preliminar a Codului civil de d. C. Nacu (Urmare).

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ:

Inalta Curte de casație și justiție, s. II: *Matei Sălcianu*.

Tribunalul județului Iași, s. II: *Moise Leib Horovitz cu Allgemeine Electricitäts Gesellschaft din Berlin*.

Tribunalul județului R.-Sărat: *G. I. Andriano și N. I. Andriano cu Amelia Panagopulos și Panaiotachis Panagopulos* cu o observație.

Informațiuni.—Bibliografii.

EXPLICAȚIUNEA

TITLULUI PRELIMINAR

A CODULUI CIVIL

(Urmare) (1)

De altă parte credem că art. 374 nu poate deveni o vexațiune pentru un Român. Dacă ne-am inchipui că un proces s'ar deschide unui Român de un străin în țara acestuia, proces de care Românul nu are poate nici cunoștință; sau chiar ar avea cunoștință, însă pentru care el nu este ținut să răspundă și să invoace excepțiunea de incompetență. Ar fi grav cu totul, și am ajunge la un rezultat cu totul opus scopului legiuitorului, dacă am da unui străin mijlocul de a parveni să obție în acest mod o hotărîre în contra unui Român.

45. Chiar dacă o hotărîre nu ar fi executorie în țară străină tot poate produce un efect în această țară. Se discută cestiunea dacă asemenea efecte sunt obligatorii. Aceasta se întemplă cu hotărîrile prin cari se modifică capacitatea cui-va. Ast-fel este hotărîrea prin care cine-va

este pus sub interdicțiune și care face pe cel interzis incapabil de a administra averea sa. Această sentință are ea efect în străinătate, în acest înțeles că actele ce le-ar face interzisul acolo să fie isbite de nulitate? Principiul nu a fost mult timp contestat și azi este unanim admis. În practică se caută a se face restricțiuni. Se zice că cel care în necunoștință de existența unei asemenea hotărîri a tratat cu interzisul poate să se apere invocând buna sa credință. Se adaogă însă, că se mai poate chiar contesta faptele pe cari s'a fundat hotărîrea de interdicțiune (2).

46. Cestiunea se presintă mai des în falimente. Care este efectul unei declarațiuni în faliment pronunțată în țară străină? Aci domnește o adevărată confușiune. Cât pentru incapacitatea falitului care face comerțiul în țară cestiunea este aceeași ca și pentru interzis. Când străinul exercită comerțiul și în țară străină trebuie a se regula pierderea administrațiunii lui și exercițiul administrațiunii sindicilor. În practică intervine adesea în țară străină o noă declarațiune în faliment și se procedează la o noă organizare a falimentului cu altă procedură și alți sindici. Dacă însă o asemenea declarație nu intervine se refuză efectul declarării afară de teritoriul țării unde ea a avut loc. Acelaș lucru și pentru concordat pentru fixarea epocii încetării plăților. Diferite legislațiuni străine adoptă diferite sisteme.

Toate aceste variațiuni fac să se simtă necesitatea unității diferitelor legislațiuni pe principiul unității falimentului său, cel puțin, regularia lui prin tratate speciale (3).

47. Creditorii străini în România aș, ca și cei români, dreptul de a se despăgubi din patrimoniul debitorului aflat în România. Mijloacele de execuțiune ale legii române sunt acordate și străinilor.

Dacă se deschide un concurs sau o ordine de creditori, vor putea figura în această ordine și

(1) A se vedea *Curierul Judiciar* No. 73, 74, 76, 77, 78, 79 și 80.

(2) Aubry și Rau, I, § 31 tex. și notele 36—39.

(3) Asser n. 121—131, Savigny, VIII, § 374. 2.

creanțele contractate în străinătate, fie în favoarea Românilor, fie în favoarea străinilor.

După care lege se va acorda preferința la distribuțiunea banilor ce se face înaintea tribunalelor române? De sigur după legea română, când este vorba de o preferință ce rezultă din lege. Deci, pe de o parte se va refusa unei creanțe, contractată în străinătate preferința ce 'i-ar recunoaște legea țării unde s'a născut creanța; iară, pe de altă parte, o asemenea creanță se va bucura de preferința ce 'i acordă legea română, chiar dacă după legea locului de unde provine această preferință nu ar exista.

Preferința rezultând din convențiunea părților, dacă ar fi vorba de drepturi asupra mobilelor, și a nume amanetului, creditorii străini ar putea cu succes să le invoace; iară pentru imobile dreptul de preferință trebuie dat publicității conform sistemului nostru ipotecar (V. art. 1773) (4).

47. În privința formei actelor Codul civil admite regula *locus regit actum*. Aceasta înseamnă că un act făcut, chiar între doi Români, în străinătate, este valabil, de și nu îndeplinește toate condițiunile de forme exterioare cerute de legea română, întru cât el respectă formele cerute de legea țării unde s'a făcut. Această regulă este creată în fața imposibilității în care s'ar putea găsi cei ce fac actul în țară străină de a împlini formele cerute de legea română; de aceea ea nu este obligatorie și Români care fac actul în străinătate au facultatea sa de a face actul după legile locului său, dacă voesc și au posibilitatea, pot să dea actului forma cerută de legea română.

Regula *locus regit actum* a fost admisă în întreaga ei aplicare, fără să sufere nici o restricțiune. Legea belgiană asupra ipotecelor în art. 77 'i-a dat o lovitură, cerând, pentru ca o ipotecă contractată în țară străină să fie valabilă, ca actul constitutiv să îndeplinească condițiunile cerute de legile locului pentru un act autentic. Această dispozițiune a trecut în art. 1773 al. 2 Codul nostru civil. Laurent ne dă aci nu o dispozițiune excepțională pentru ipotecă ci o aplicare a unei excepțiuni mai întinsă aplicabilă tuturor actelor solemne.

Dacă actul petrecut în țară străină are de efect transmiterea unei proprietăți imobiliare sau crearea ori transmiterea unui drept real imobiliar, pentru ca dânsul să aibă valoare în România se cere să se supue regulilor de publicitate stabilite de legile române.

Legea de *introducere a Codului civil german* a admis regula *locus regit actum*.

(4) A se consulta asupra acestor chestiuni Laurent, VII, n. 180—183 și 379 și urm. Savigny, VIII, § 368. 3°.

«Art. 11. Forma unui act juridic se regulează după legile care regulează raportul juridic ce formează obiectul actului. Este suficientă simpla observare a legilor localității unde actul s'a petrecut.

«Dispozițiunea al. I nu se aplică actului juridic priu care se stabilește sau se dispune de un drept asupra unui lucru.

«Art. 13 ult. al. Forma căsătoriei contractată în Germania se determină exclusiv după legile germane».

48. Relativ la dispozițiunile de drept și de interese privat, legiuitorul român, urmând pe cel francez, a adoptat sistemul *statutelor*. Eacă cum a luat naștere acest sistem. După ce invasiunile barbare au încetat și pe când a început în Europa ca diferitele societăți să-și ia o formă oarecare, a domni sistemul legilor personale, după care în aceeași localitate fie-care individ era sub dominarea legii lui personale adică a poporului din care făcea parte. Așa Romanului i se aplica legea romană, după cum Burgundului i se aplica legea burgundă, de și ambii se aflau pe același teritoriū. Legile, așa numite barbare erau cu totul personale. Cu totul altul a fost sistemul introdus de feudalitate. Seniorul avea tot interesul ca legea locului să guverne pe toți câți se aflau pe el. Așa că feudalitatea a dat naștere *sistemului teritorial*, după care legea locului se aplica tuturor celor aflați pe teritoriū, fără a se cerceta origina lor. Acest sistem, cum s'a observat cu drept, trebuia să se introducă și ca o reacțiune în contra diversității ce resulta de sistemul legilor personale.

Jurisconsulții au început a încinge lupta contra feudalității, și una din armele lor a fost de a contribui să se introducă în Franca sistemul *statutelor*. Acest sistem era în Franca admis așa de unanim în cât redactorul Codului Napoleon a trebuit să-l adopte ca unul ce i se impunea.

Sistemul statutelor (cuvântul vine de la *statuta*, adică legile speciale ce se începuse a se acorda orașelor) nu este azi unanim admis, el este cu drept cuvânt criticat. Ast-fel mai întîi în Anglita domnește cu totul sistemul teritorial, adică dreptul comun se aplică și străinului aflător pe pământul englezesc, întocmai ca și Englezului. Și din contra Englezilor aflători în țară străină li se aplică legea țării în care ei se găsesc. Savigny este cunoscut ca partisan al altui sistem. El mai întîi aplică legea teritorială când este în joc interesul social. Cât pentru legile de interes privat trebuie să se caute natura juridică a actului pentru a se ști care anume lege trebuie să se aplice. Și aci Savigny discută dacă trebuie a se referi la originea persoanei (*sistemul*

naționalității), sau la domiciliul său și conchide pentru acest din urmă sistem (5).

Codul Italian prin influența ce s'a exercitat asupra redactorului lui a admis în principiu sistemul naționalității, adică, pe cât timp nu este în joc un interes social, fie-cărui individ i se aplică legea lui națională proprie (6). Din nenorocire și legiuitorului italian i-a fost greu să rupă cu totul cu tradițiunea și nu a admis toate consecințele sistemului său.

Am arătat că redactorul Codului Napoleon s'a supus mai mult tradițiunei, de cât a căutat un sistem logic. Portalis (7) în expunerea de motive voește a justifica sistemul propus și adoptat pe considerațiunea suveranității naționale. El este cu drept cuvânt combătut în aceste motive ca fiind în contradicțiune cu el însuși de oare-ce, dacă ar fi riguros să se vorbească de suveranitate în aplicarea legilor, ar trebui să nu se aplice nici o lege străină (8).

Sistemul statutelor este criticat ca fiind insuficient pentru a rezolva toate greutățile ce se presintă în conflictul legilor române cu cele străine. Apoi distincțiunea între diferite statute nu este făcută după date sigure, așa că de multe ori nu se poate bine cunoaște dacă o dispozițiune este de statut real sau de statut personal.

Este interesant să inserăm aci § 5 C. Calimach care regulează conflictul legilor străine. «Toate mădularile principatului acestuia, de obștește, și fără deosebire, sunt supuse acestor legi; drept aceea când puterea cea personală a vreunui pământean va fi mărginită de către aceste legi a patriei sale, atuncea nici de cum nu sunt primite aicea, în patria sa, nici acele într'altă țară străină săvârșite de către dânsul fapte și lucrări; iară având pământeanul puterea cea personală, de nu va fi păzit numai forma cea pe dinafară, ci va fi urmat după aceea în țară străină obicinuită formă, atunci nu se pot surpa acele fapte ale lui numai pentru o pricină ca aceasta, ce vor avea și aicea, în patria sa tăria legiuită». Aci găsim mai înteu admisi principiul *locus regit actum*. Apoi se proclamă principiul teritorialității în aplicarea legilor în țară și se decide că naționalii sunt urmăriți chiar în țară străină.

După sistemul statutelor, primit de redactorul român, legile de statut personal urmăresc pe Români ori-unde s'ar afla. Deci străinilor în România li se va aplica legea naționalității lor când această lege face parte din statutul personal. Cât

pentru drepturile cari sunt de statut real, trebuie aplicate legile situațiunei imobilului, fără distincțiune de naționalitate a celui ce exercită aceste drepturi.

Codul nu arată după cari semne să cunoaștem dacă o dispozițiune este de statut real sau de statut personal. Autorii au voit să fixeze aceste semne, însă nu au reușit a o face cu claritate și precisiune. În adevăr, iacă cum se pronunță Demolombe (I, n. 76.): «Legea este reală când are de obiect predominant și esențial bunurile în ele însuși; când are mai înteu în vedere bunurile și nu se ocupă de cât accesoriu de persoane; când nu se ocupă de persoane de cât ca mijloc, dacă pot zice ast-fel, ca să ajungă la scopul final ceși propune pentru a regula, pentru a dirige transmiterea bunurilor.

«Legea este de sigur personală, din contra când obiectul său principal și esențial este însăși persoana, persoana întregă, adică starea civilă și capacitatea în mod general, nedeterminat, absolut, când nu se ocupă de bunuri de cât accesoriu și ca mijloace. . .»

Apoi tocmai greutatea este a se distinge într'un cas dat scopul final de mijlocul de a ajunge la acest scop. Și chiar cu definițiunea lui Demolombe când se zice că un minor nu poate înstrăina un imobil nu s'ar putea zice că legea se ocupă de persoană ca de un mijloc pentru a ajunge la scopul ceși propune pentru a regula transmiterea bunurilor?

Este poate mai bine să spunem că o formulă exactă, pentru a face distincțiunea, este imposibilă și că aci trebuie să cercetăm diferitele casuri pentru a vedea în ce anume categorie a voit legiuitorul a așeza pe fie-care din ele.

De altă parte nu trebuie să facem o aplicare exagerată a statutelor, făcând să intre neapărat ori-ce dispozițiune de drept civil sau în statutul real, sau în cel personal.

49. După termenii articolului 2, regulile pentru a determina statul civil intră în legile personale. Așa, pentru a ști dacă o persoană este căsătorită sau nu; dacă este fiu legitim, natural sau adoptat, trebuie să cercetăm legea țării din care face parte. Prin urmare validitatea căsătoriei, regulile după care se stabilește filiațiunea, cum se face legitimarea, când și în ce condițiuni se poate face o adopțiune, intră în statutul personal. Persoanelor cari fac aceste acte li se aplică legea lor personală.

50. Tot în statutul personal intră și regulile după cari se determină capacitatea unei persoane, fără a ne ocupa de natura actului. Așa pentru a determina la ce epocă este cine-va major, cari sunt actele pe cari minorul, interzisul, cel pus

(5) V. op. cit., VIII, §§ 350—359 *Origo et domicilium*.

(6) V. art. 6—12.

(7) Fenet, v. V, p. 30.

(8) Laurent, II n., 136—140.

sub consiliu judiciar le poate face singur, acelea pentru cari, pe lângă consimțământul tutorului se cere autorizarea consiliului de familie și a tribunalului, trebuie să ne raportăm la legea personală a celui care a făcut actul. Acelaș lucru și pentru actele făcute de femeea măritată.

Am zis că nu are să ne preocupe natura actului. În adevăr, iacă o vnzare a unui imobil situat în România făcută de un străin. S'ar putea zice că, fiind vorba de un imobil, ca să știm dacă vnzarea este perfectă, trebuie să ne raportăm la legile române. Lucrul ar fi netăgăduit dacă ar fi să determinăm că proprietatea lucrului vndut s'a transmis prin vnzare. Când este vorba însă să stabilim validitatea vnzării, din punctul de vedere al capacității părților, trebuie să cercetăm legea lor personală. Acest punct este afară de ori-ce discuțiune.

În Franța jurisprudența, încurajată în parte și de doctrină, s'a cercat să aducă o restricțiune în aplicarea principiului că capacitatea unei persoane se regulează după legea sa proprie, atunci când se jignesc interesele chiar particulare franțuzești. Cestiunea s'a presintat cu ocaziunea creditului ce în Franca s'a acordat unor persoane, minoare după legea țării lor, dar cari trecuse de 21 de ani, epoca la care este fixată majoritatea după legea francesă. Credem că această soluțiune contravine dispozițiunii exprese a art. 2. Să nu se argumenteze din aceea că buna credință a creditorului a putut fi surprinsă, pentru că dacă s'ar constata că manopere frauduloase ar fi întrebuintate, art. 1162 ar fi indetulător pentru a fi apărat interesele celui ce a căzut victima unor asemenea manopere.

S'a decis că străinul nu poate ataca obligațiunile contractate, sub motiv că ar fi fost minor, față cu creditorii francesi cari l'au crezut major.

Legea de introducțiune a Codului civil german.

«Art. 7. Capacitatea unei persoane de a contracta este judecată după legea statului cărui aparține această persoană. Când un străin major, sau care are situațiunea juridică a unui major, capătă naționalitatea imperiului, el conservă situațiunea unui major, chiar dacă, după legile germane, nu este major. Dacă un străin face, în Germania, un act juridic pentru care este incapabil sau nu are de cât o capacitate restrânsă, el este considerat capabil pentru acest act intru cât ar fi ast-fel după legile germane. Această dispozițiune nu se aplică pentru actele dreptului de familie și de succesiune, nici pentru actele prin care se dispune de un imobil situat afară din Germania».

(V. mai la vale ult. al. al art. 24).

Merită a fi notată următoarea dispozițiune :

«Când o femeie măritată, ale cărei drepturi patrimoniale sunt regulate de legile străine, exercită personal o industrie în Germania, statul ei de femeie măritată nu are influență asupra capacității de a contracta în afacerile industriei sale». (art. 36 al. I).

51. Fac parte din *statutul real* dispozițiunile relative la distincțiunea bunurilor în bunuri imobile și bunuri mobile, fie prin natură, fie prin dispozițiunea legii sau destinațiunea proprietarului, la diferite desmembrări sau drepturi reale asupra imobilelor, la mijloacele de dobândire a proprietății imobiliare și a celor-l'alte drepturi imobiliare, la modul cum se exercită proprietatea și cele-l'alte drepturi reale, la modurile cum se perde proprietatea și desmembrările ei. Tot în *statutul real* intră posesiunea imobiliară, fie pentru a aduce la prescripțiune, fie pentru a dobândi fructele. În fine acțiunile posesorii și petitorii se regulează după legea locului situațiunii imobilului.

G. NAGU

Avocat

Profesor universitar

(Va urma)

JURISPRUDENȚA ROMANĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, Secția II

Audiența de la 30 Octombrie 1900

Președenția D-lui N. MANDREA, Președinte

Matei Sălceanu

Apel.—Apel corecțional.—Dacă instanța de apel este ținută a reproduce din nou faptele și probele de la prima instanță când nu sunt contestate în apel.—Hotărîre.—Motivarea hotărîrei.

Instanța de apel, în corecțional, nu este ținută a reproduce din nou toate faptele și probele produse la prima instanță și pe cari primii judecători și-au întemeiat hotărîrea lor, mai cu osebire când acele fapte nu sunt contestate în apel.

Ast-fel când tribunalul declară că faptul este bine stabilit prin actele aflate în dosarul judelei de ocol, sentința sa este suficient motivată.

Decisiunea 904/900. — Respins recursul făcut de Matei Sălceanu, contra sentinței tribunalului Ilfov, secția III No. 659/900.

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut de d-l consilier I. Duca ;

Pe d-l avocat P. Borș în desvoltarea motivelor de casare ; și

Pe d-l procuror St. Stătescu, în conclusiuni ;

Deliberând,

Asupra mijlocului de casare invocat :

«Nemotivarea hotărîreii, sau violarea art. 161 din Cod. instr. crim. Acest articol prevede un principiu și o regulă generală de drept, că ori ce sentință de condamnare va trebui în materie corecțională să fie motivată când însă judecata și întemeiază părerea culpabilității pe expresiunile vagi, că faptul se constată din actele aflate în dosar, ea dă o hotărîre nemotivată. Trib. asupra apelului meu în loc să și dea osteneala a verifica probele exhibate în instanță, cum și care anume acte erau dovezi discutate și la prima instanță, se mărginește pur și simplu a afirma vinovăția mea și a mă condamna pe cuvintele: «că din actele aflate în dosarul de fond, adică din instrucțiune se constată faptul imputat mie». Aceasta echivalează cu a nu asemena și stabili nimica, cea ce este o vădită nemotivare».

Având în vedere sentința supusă recursului ;

Considerând că se constată că recurentul fiind dat judecătoarei pentru lovire, judele de ocol, întemeindu-se pe depozițiunile martorilor audiați înaintea sa, și pe instrucțiunea orală, urmată în cauză, l-a condamnat la închisoare și amendă ;

Că, în urma apelului făcut de numitul, tribunalul întemeindu-se pe aceleași probe, găsește că faptul în sine este bine stabilit de judele de ocol, însă apreciind că pedeapsa e prea mare, o reduce condamnând pe recurent numai la 500 lei amendă ;

Considerând că trib. ca instanță de apel nu este ținut a reproduce din nou toate faptele și probele produse la prima instanță, și pe care primul judecător și-a întemeiat hotărîrea sa, mai cu osebire când acele fapte nu sunt contestate în apel precum este în specie ;

Că prin urmare, când trib. declară că faptul este bine stabilit prin actele aflate în dosarul judelei de ocol, sentința sa este suficient motivată, și dar mijlocul de casare este neîntemeiat ;

Pentru aceste motive, Curtea de acord cu d. procuror St. Stătescu, respinge recursul, etc.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI IAȘI, Secția II

Audiența de la 28 Octombrie 1900

Președenția D-lui D. G. M A X I M, Președinte

Moise Leib Horovitz cu Allgemeine Electricitäts Gesellschaft din Berlin

Quasi-delict. — Responsabilitate. — Societate. — Comitent. — Prepus. — Reparațiuni. — Daune. — Cine le poate cere. — Prejudiciu material. — Prejudiciu moral. — Dacă legea face vre-o deosebire în această privință.

1) O societate răspunde de faptele comitentului ei în serviciul ce i-a încredințat, chiar dacă dauna rezultă dintr-o infracțiune involuntară a prepusului pentru care n'a avut mandat, când este stabilit și necontestat de către societate existența unui mandat pentru fapte comerciale cu ocaziunea cărora infracțiunea s'a consumat.

Ast-fel o societate de tramvae electrice răspunde pentru accidentele supravvenite din cauza conductorului manipulator al unui tramvai electric, și această răspundere a societății se poate întemeia nu numai

pe interesul ce l'avea în acțiunea conductorului dar și pe reaua alegere a acestuia când se constată că l'a pus să conducă prea de timpuriu un asemenea tramvai înainte ca densus să fi căpătat experiența necesară spre a i se putea încredința conducerea de vagoane.

2) În principiu ori-ce persoană care a încercat un prejudiciu moral sau material în urma morții victimei unui accident datorit greșelei altuia, are dreptul de a cere reparațiuni, și acest drept de indemnitate se bazează pe dauna ce a putut să o încerce personal și direct, iar după împrejurări, părinții victimei sunt întemeiați a intenta o asemenea acțiune spre a cere daune chiar pentru omorul prin greșală a unui copil minor, căci un asemenea fapt, chiar dacă momentan nu-i vatamă materialmente, le aduce o atingere morală din cele mai mari în afecțiunile lor, și legea nu face nici o deosebire în ce privește natura daunei, materială sau morală și judecata este ținută să acorde o indemnitate echitabilă în raport cu gravitatea prejudiciului moral.

S'a ascultat : d-l avocat Vasile Sculy Logothetides, din partea reclamantului Moise Leib Horovitz, și d-l avocat S. G. Longinescu din partea intimatului Allgemeine Electricitäts-Gesellschaft din Berlin, reprezentată prin C. Litarczek, directorul reprezentanței din Iași.

Tribunalul,

Asupra acțiunii introdusă de către Moise Leib Horovitz contra firmei Allgemeine Electricitäts-Gesellschaft din Berlin, concesionara tramvaiurilor electrice din Iași spre a'i plăti cu titlu de daune suma de 50000 lei ;

Având în vedere că prin acțiunea sa Horovitz pretinde această sumă de la societatea pârâtă pentru motivul că un vagon al tramvaiului electric, construit de zisa societate, vagon condus de un manipulant neexperimentat, a călcat și a omorât pe copilul său Herș Leib Horovitz, în vârstă de 3 $\frac{1}{2}$ ani, în ziua de 28 Februarie 1900 ;

Având în vedere că în fapt se constată că în acea zi un vagon al tramvaiului electric pornind de la halta din colțul stradei Alexandri spre Teatru, condus, de către conductorul George Diaconescu, care avea alături ca instructor pe George Ciocoiț, cel întâi îmbrăcat civil și al doilea în uniformă societății, a călcat și a ucis în dreptul magazinului de mode Wolfsohn, situat în apropiere de zisa hală, pe copilul Herș Horovitz, care eșise dintr-o ulicioră perpendiculară cu linia tramvaiului situată iarăși în apropiere de această linie, și că tot atunci a călcat și a zdrobit pe tinichigiul Aizic Fișler, care se repezise ca să scape copilul, oprindu-se zisul vagon după accident în dreptul casei cărciumarului Fastlich la o depărtare de 20 metri de locul accidentului ;

Având în vedere că în primul loc, trebuie a se cerceta dacă conductorul Diaconescu este în culpă, adică dacă în împrejurările în care se afla, putea la timp să oprească vagonul prin mănuierea frânei și deci să înălătore accidentul ;

Considerând că în această privință se constată că deși în realitate conductorul Diaconescu a sunat în șir mai înainte de a se întâmpla accidentul, după cum arată cea mai mare parte dintre martori, totuși, densus n'a oprit pe cât era posibil mersul vagonului în momentul când a văzut copilul pe linie, căci martorul Iancu Marcovici, care se afla pe platforma dinainte și deci în măsură de a vedea mai bine de cât toți cei l'alți martori, arată că zisul conductor a dat o mișcare greșită manivelei când i-a spus Ciocoiu să o dea la zero, așa că i-a și spus acest din urmă: «Ce ai făcut, mai nenorocit?»

Considerând că această mișcare greșită a manivelei a sporit iuțeala în mers a vagonului și deci a provocat accidentul, căci astfel se explică și faptul că Fișler n'a mai avut timp să se dea la o parte, fiind ajuns și sdrobot de vagon, cât și împrejurarea că vagonul în urma mânuirii greșite a frânei și după accident s'a oprit în depărtare, adică în dreptul magazinului Fastlich și la o distanță de 20 metri de locul unde a fost călcat copilul, pe când din expertisa efectuată și rânduită de tribunal rezultă că la o distanță de 10—12 metri un conductor poate opri vagonul pe iocuri drepte, după cum și era în cazul de față;

Considerând că ast-fel fiind stabilită culpa conductorului Diaconescu, urmează că societatea cată să răspundă de faptele comitentului ei în serviciul ce ia încredințat, chiar dacă dauna rezultă dintr'o infracțiune involuntară a prepusului pentru care n'a avut mandat și aceasta în vederea că este stabilit și necontestat de către societate existența unui mandat pentru fapte comerciale, cu ocaziunea cărora infracțiunea s'a consumat. (Alexandresco, Dreptul civil român, V, pag. 258);

Considerând apoi, că răspunderea societății concesiionară se întemeiază nu numai pe interesul ce'l avea în acțiunea conductorului dar și pe reaua alegere a acestuia, pentru că din instrucția cauzei s'a dovedit că Direcțiunea a dat prea de timpuriu însărcinarea de manipulant lui Diaconescu, care în realitate nu era încă pe deplin experimentat ca să i se poată încredința conducerea de vagoane. Aceasta rezultă atât din arătarea martorului Marcovici, care a văzut cum numitul manevra după comanda conductorului Ciocoiu, ce'l avea la spate, și apoi chiar din însuși arătarea Directorului Litavczek care a declarat că numitul învățase manevra frânei numai 15 zile, ceia ce este insuficient pentru o persoană fără multă cultură și pus de odată în executarea unor operațiuni noi și cu puțința atâtor pericole, mai ales la început când populațiunea nu era încă în totul deprinsă cu tramvaiul electric. Și în adevăr, societatea din acest punct de vedere a prezentat numai Certificatul Inginerului șef al Usinei din care rezultă că numitul Diaconescu a făcut instrucțiune la deposit și că a fost primit ca manipulant la 9 Martie stil nou, după care a fost pus imediat în serviciu ca să experimenteze pe strade alătura cu Ciocoiu, așa că a patra zi la 12 Martie st. nou, adică 28 Februarie a și provocat accidentul, ceia ce nu s'ar fi întâmplat dacă ar fi putut manevra frâna cu o mai mare activitate;

Considerând că în princip ori-ce persoană care a încercat un prejudiciu moral sau material în urma morței

victimei unui accident datorit greșelei altuia, are dreptul de a cere reparațiune; că acest drept de indemnitate se bazează pe dauna ce a putut să o încerce personal și direct iar că, în fine, după împrejurări părinții victimei sunt întemeiați a intenta o asemenea acțiune spre a cere daune chiar pentru omorul prin greșeală a unui copil minor, căci un asemenea fapt, chiar dacă momentan nu'î vatămă materialmente, le aduce o atingere morală din cele mai mari în afecțiunile lor, și, întru cât legea nu face nici o deosebire în ce privește natura daunei materială sau morală și judecata este ținută să acorde o indemnitate equitabilă în raport cu gravitatea prejudiciului moral;

Considerând apoi, că din împrejurările în care s'a desvăluit cauza se dovedeste în acelaș timp și culpa părinților victimei, pentru că densus'î au lăsat neprivighiat un copil mai mic de patru ani permițându'î să umble singur pe strade și în apropiere de linia tramvaiului, așa că cu aceste condițiuni, tribunalul ținând seamă și de această culpă în evaluarea daunei cată să aprecieze cantitatea ei în raport cu toate aceste împrejurări, îndatorind ast-fel pe societatea răspunzătoare ca să plătească reclamantului 2500 lei, împreună cu cheltuelile de judecată, cât s'a socotit că este just a fi fixată:

Pentru toate aceste motive, redactate de d. președinte, în baza art. 1000, 999 și 1086 Cod civil, admite, etc.

(ss) D. G. Maxim, S. Negruzzi.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI R-SARAT

Audiența de la 13 Octombrie 1900

Președinția D-lui TH. RADOVAN, Președinte

Sentința civilă No. 542

G. I. Andriano și N. I. Andriano cu Amelia Panagopulos și Panaiotachis Panagopulos

Convenții.—Interpretarea lor.—Cum trebuiesc interpretate.—Aprecierea suverană a judecătorilor fondului.—Act dotal.—Dacă conține o donație sau un contract cu titlu oneros.—Interpretare.

Raport.—Dispensă de raport.—Dacă trebuie exprimată în termeni sacramentali.—Interpretare.

1) *In regulă generală convențiile trebuiesc interpretate nu după denumirea ce părțile au dat contractului, ci avându-se în vedere conținutul, diversele sale clause și intenția părților contractante, și judecătorii fondului sunt suverani apreciatori ai împrejurărilor și faptelor cari stabilesc natura unui contract și deci în măsură a hotări dacă un contract, intitulat foaie de zestre, constituie o donație sau un contract cu titlu oneros.*

2) *De și legiuitorul, prin art. 846 din Codul civil, prescrie că dispensa de raport trebuie să fie expresă, totuși această dispoziție nu trebuie interpretată în sensul că dispensa să fie numai de cât exprimată în termeni anumiți, sacramentali, ci numai că voința de a dispensa să fie manifestată în mod clar, expres, adică să reiasă sau dintr'o dispoziție precisă și*

specială sau din combinația diverselor clause ale actului.

Ast-fel când printr'o foaie de zestre, mama înzestrătoare permite ficei și ginerului său ca după achitarea sarcinilor impuse prin foaie, să fie liberi a dispune de imobilul constituit dotă cum îi va povățui interesele lor și chiar a'l vinde când vor vrea, această clausă poate fi interpretată de judecători ca o dispensă de raport.

S'au ascultat: d-l avocat Anghel Mosgos din partea reclamanților G. și N. I. Andriano, precum și d-l avocat B. M. Missir, din partea pârâtei Amelia Panagopulos și a intervenienților D. și P. Panagopulos.

Tribunalul deliberând, și

Având în vedere acțiunea intentată de G. și N. Andriano prin petiția înregistrată la No. 18234/99 contra surorii lor Amelia Panagopulos și prin care cer să se procedă la facerea partagiului întregii averi rămasă pe urma defunctei lor mume Zinca Andriano, avere care actualmente se stăpânește parte de reclamanți și parte de pârâtă;

Având în vedere și cererea de intervenție făcută de Frații D. și P. Panagopulos, înregistrată la No. 23150/99, ținând a se scoate din masa succesorală moșia Zoîța sau Odaia Topliceanului ca fiind avere exclusivă a părintelui lor Dimitrie Panagopulos cerere conexată cu acțiunea principală prin jurnalul Trib. No. 9432/99;

Având în vedere că din actele prezentate și debaterile urmate rezultă că fapte ale procesului următoarele:

La anul 1868 defuncta Zinca Andriano constituie dotă ficei sale Amelia la căsătoria ei cu Dimitrie Panagopulos:

a) Garderopă una-sută-cinî-zeci galbeni și

b) Moșia Zoîța sau Odaia Topliceanului din acest județ, cu îndatorire pentru viitorul său ginere de a plăti 1200 galbeni o sarcină ce greva imobilul și înzestrătoarei suma de 1800 galbeni.

La moartea Zincăi Andriano rămân trei copii în grad succesibil și anume reclamanții frații Andriano și pârâta Amelia Panagopulo, iar avere, necontestată de către părți, moșia Topliceni împreună cu viile, moara, pădurea și casele din Râmnicul-Sărat. Prin acțiunea de față reclamanți frați Andriano cer ca sora lor să fie obligată a raporta la masa succesorală averea primită dar de la muma lor și în urmă să se procedă la împărțea la întregii averi.

Pârâta și intervenienții se opun la această cerere pe motiv că prin actul de la 1868 moșia Zoîța a fost vîndută lui Dimitrie Panagopulo care a răspuns ca preț a cumpărării 3000 de galbeni și că chiar dacă s'ar considera acest act ca o liberalitate încă din copriusul lui reese că Amelia Panagopulos a fost dispensată de raport.

Considerând că așa dupe cum se presentă chestiunea punctele asupra cărora Tribunalul urmează a se pronunța sunt:

a) Dacă actul de dotă din 1868 înscris în registrul de convenții matrimoniale sub No. 9/68 este un contract cu tillu oneros sau constituie o adevărată liberalitate și

b) In acest din urmă cas dacă din copriusul lui rezultă pentru donatară dispensă de raport.

Considerând că în regulă generală convențiunile trebuie interpretate nu după denumirea ce părțile au dat contractului, ci avându-se în vedere conținutul, diversele sale clause și intențiunea părților contractante;

Că conform acestui principiu instanța de fond este suverană aprecietoare a împrejurărilor și faptelor cari stabilesc natura unui contract și decî în măsură a hotărî dacă el constituie o donațiune sau un contract cu tillu oneros (Casația română, I, 48/91, 312/95, în același sens jurisprudența franceză, Fuzier-Herman, T. II, p. 344 și 1051);

Că tribunalul pentru a se putea pronunța dacă actul dotal din 1868 este un act cu tillu oneros sau gratuit, că adevă dacă cei 3000 de galbeni răspunși de d. Panagopulos înzestrătoarei Zinca Andriano reprezintă însuși prețul moșiei donate sau o sumă cu totul inferioară valorii acestui imobil, a ordonat o expertisă care să evalueze moșia donată la 1868;

Considerând că din raportul experților rezultând că imobilul donat valora la 1868 aproximativ două sute mii de lei, prin urmare cu mult mai mult de cât prețul respuns de d. Panagopulos, urmează că actul ce ne preocupă trebuie considerat ca o donațiune ce Zinca Andriano făcea ficei sale cu ocazia căsătoriei ei, iar cei 3000 de galbeni o sarcină impusă viitorului său ginere;

In ceia-ce privește dispensa de raport:

Considerând că de și legiuitorul prin art. 864 C. civ. prescrie că dispensa de raport trebuie să fie expresă, totuși această dispozițiune nu trebuie interpretată în sensul că dispensa să fie numai de cât exprimată în termenii anumiți, sacramentali ci numai că voința de a dispensa să fie manifestată în mod clar, expres, să reiasă adică sau dintr'o dispozițiune precisă și specială sau din combinația diverselor clause ale actului;

Că legea permițându-i celui ce dispune de averea sa să avantezeze mai mult pe unul din descendenții săi de cât pe cei-l'alți în mod definitiv și irevocabil, ar fi injust să-i cerem și un anume limbaj a'și exprima această a sa dorință; cuvintele servesc spre a exprima gândirea și legea permite fie căruia a'și exprima gândirea după cum voește (Laurent X, 573);

Că prin urmare din moment ce voința de a dispensa de raport a celui ce dispune e exprimată în termenii categorici și reese din însuși dispozițiunile actului ce interpretăm fără a ne mai preocupa de forma în care această voință e manifestată urmează a o interpreta ca atare;

Considerând că actul ce ne preocupă, foaia dotală din 1868, deși nu coprinde în termenii sacramentali dispensa de raport pentru donatară, totuși această dispensă rezultă în mod evident dintr'o dispoziție specială copriusă în act;

In adevăr donatoarea Zinca Andriano permite prin acest act ficei sale și ginerului său ca după achitarea sarcinilor impuse să fie «liberi a dispune de vorbita moșie cum îi va povățui interesul lor și chiar de a o și vinde când vor vrea»;

Orî, ce înseamnă această dispozițiune de cât voița expresă a donatoarei de a favoriza pe fiica sa, de cât dorința ei de a'i transmite în plină proprietate și irevocabil o porțiune din averea ei;

Considerând că în aprecierea acestei chestiuni de fapt tribunalul găsiind suficiente elementele pentru a decide că clausa de care se vorbește mai sus constituie pentru donatară o dispensă de raport, urmează a admite în principiu acțiunea intentată, a forma masa succesorală din întreaga avere rămasă la moartea defunctei Zinca Andriano și a dispensa pe pârâta Amelia Panagopulo de raport;

Pentru aceste considerante redactate de d. membru supleant I. Emandi.

Admite în principiu acțiunea intentată de G. și N. Andriano prin petiția înregistrată la No. 18234/99, etc. (ss) Th. Radovan, I. Emandi.

(s) p. grefier, N. I. Rădulescu.

Observație. — În cât privește primul punct judecat de tribunal, nu mai rămâne nici o îndoeală că de câte orî judecătorii sunt în drept a recurge la regulele de interpretare, ei apreciază în mod suveran intențiunea părților contractante, și decisiia lor nu este supusă controlului Curței de casație de cât atunci când s'a schimbat său denaturat însuș natura convențiunei interpretate (art. 37, § 6 L. C. de casație din 1861). Cpr. Cas. rom. *Curierul Judiciar* din 1897, No. 8. Curtea de casație din Francia a decis chiar că puterea care aparține judecătorilor fondului de a aprecia în mod suveran intențiunea părților contractante, autorisă pe judecători să îndrepte o expresiune din contract, dacă ei recunosc că asemenea expresiune este în contradicere cu intențiunea părților și constituie o eroare de redacție, mai cu seamă când asemenea interpretare este neapărată pentru ca contractul să'și poată produce efectele sale. Veđi D. P. 66. 1. 108. Fuzier-Herman, *Code civil annoté*, II, art. 1134, No. 125. Dim. Alexandresco, *Dreptul civil român*, V, p. 288, nota 4.

În cât privește însă al doilea punct judecat de tribunalul de Râmnic-Sărat, chestiunea este controversată. În adevăr, art. 751 din Codul civil nu cere ca scutirea de raport să fie *espresă*, după cum prescrie textul corespunzător francez (art. 843), însă aceasta se prevede în art. 846. Nu se cere însă nici un termen sacramental. Cpr. Laurent, X, 573. Arntz, II, 1519. Marcadé, III, 316. Mourlon, II, 376 și toți autorii. Cpr. și Trib. Ilfov. *Dreptul* din 1890, p. 222.

Nu este deci exact de a se țice, după cum fac mai toți autorii, că dăruitorul ar putea să scutească de raport pe descendentul său în mod tacit și indirect, și că asemenea scutire ar putea să resulte din împrejurările exterioare ale actului de donațiune. Așa punându-se principiul, ni se pare că tribunalul face o justă aplicare a legii. Veđi asupra acestei chestiuni controversate Dim. Alexandresco, *op. cit.*, III, p. 488, nota 1.

INFORMAȚIUNI

La 10 Decembrie a. c. va apare o nouă revistă lunară politico-literară, sub direcțiunea confratelui nostru d. Ioan Rusu Abrudeanul, redactor la *Timpul*. Titlu, revistei va fi

ROMANIA ILUSTRATA

D. Rusu Abrudeanul 'și-a asigurat concursul mai multor literați distinși, așa că această revistă va cuprinde, pe lângă numeroase ilustrațiuni de actualitate, o materie bogată și variată care va interesa publicul.

Urăm deplin succes confratelui nostru.

BIBLIOGRAFII

A eșit de sub tipar și se găsește la autor și la librăria universală Leon Alcalay.

TOMUL AL VI-lea (PARTEA II)

DIN

DREPTUL CIVIL ROMÂN

DE

DIMITRIE ALEXANDRESCO

Fost consilier la Inalta Curte de casație și justiție

CUPRINZIND

Explicarea art. 1092—1157

PREȚUL 10 LEI

A apărut :

COMENTARIUL

Institutelor lui Justinian

TOM I, PARTEA II-a

Un volum de 421 pagini în 4^o

DE

G. DANIELOPOLU

Se află de vânzare la autor, Calea Griviței 71

— PREȚUL 12 LEI —